

Abstrakt

Dějiny trestního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989

Tomáš Jablonický

Disertační práce je věnována novějším dějinám českého a československého trestního práva a systematicky se zabývá všemi jeho důležitými etapami a mezníky. V chronologickém sledu jsou v práci mapovány nejen nejdůležitější přijaté trestní zákony či pokusy o zákonodárné přijetí vypracovaných osnov trestních zákonů. Na pozadí vývoje trestního zákonodárství je v práci zachycen i příběh právní vědy, která dokázala svou váhou někdy více, někdy méně ovlivňovat skutečnou povahu trestního práva. Spolu s vývojem trestněprávní vědy jsou v práci zachyceny i osudy některých klíčových postav českého trestního práva, kriminologie či kriminalistiky.

Disertační práce nesleduje jenom dějiny přijímání trestních zákonů, ale paralelně se v možné míře snaží zachytit i profily některých velkých českých právníků, kteří byli v pozdějším období sledovaného vývoje postaveni před úlohu postavit základy české a československé trestněprávní vědy. Práce také mapuje zakládání různých výzkumných ústavů a institucí, které s trestním právem úzce souvisely. V nemalé míře je v práci věnován prostor i vědeckým konferencím, seminářům a diskusím k trestněprávním problémům.

Autor práce se opřel o hlubší a důkladnější výzkum nejen příslušných trestních zákonů, ale i relevantní právníckou časopiseckou a dobovou monografickou literaturu, čímž se pokusil odhalit síly ovlivňující podobu trestního práva ve sledovaných časových úsecích. S dějinami trestního práva je spojené poznání, že trestní právo je politicky velmi citlivé právní odvětví a tato vzájemná propojenost trestního práva a politiky je v práci dokumentována řadou příkladů.

Systematika práce je rozčleněna do 7 částí podle jistých ohraničených historických etap politicko-spoločenského vývoje.

V prvním období rakousko-uherské monarchie bylo české trestní právo ještě úzce spojeno s trestním právem rakouským, avšak v průběhu a ke konci tohoto období

už česká trestněprávní věda vystupuje celkem originálně a autonomně.

Druhé sledované období trestního práva bylo ovlivněno událostmi I. světové války a směřovalo k založení samostatného státu Čechů a Slováků v roce 1918.

Období první Československé republiky bylo z hlediska právní vědy nesporně nejzajímavějším a nejhodnotnějším obdobím trestního práva na našem území. Práce to dokumentuje na řadě sledovaných událostí tohoto období, díky kterým je československá právní věda let 1918–1939 dodnes zdrojem nesmírné inspirace.

Čtvrté sledované období trestního práva je poznačeno nacistickou okupací českých zemí, kdy v Protektorátu Čechy a Morava existovala dualita mezi domácím československým a německým oktrojovaným trestním právem.

V následných letech 1945–1948 se trestní právo pak v první řadě muselo vyrovnávat s dědictvím II. světové války.

Šesté sledované období, kdy po politickém převratu roku 1948 docházelo v Československu pod vlivem monopolu moci komunistické strany k politickým soudním procesům, jejichž výsledkem bylo množství nezákonností a nespravedlivě odsouzených, představuje otřesnou kapitolu dějin československého trestního práva. Práce si všímá, prostřednictvím jakých trestněprávních předpisů a mocenských mechanismů k daným událostem docházelo. Následně je zaznamenám demokratizační proces směřující k pražskému jaru 1968, který přinesl i do československého trestního práva a kriminologie uvolnění, zkulturnění a humánnost.

V posledním sledovaném období, tzv. normalizaci, se československé trestní právo opět přiklonilo k sovětskému vzoru a jeho praxe i trestněprávní věda ustrnula a degenerovala.

Práce *Dějiny trestního práva v českých zemích v letech 1848 až 1989* usiluje o systematický, přehledný a objektivní pohled na vývoj českého a československého trestního práva zkoumaného období, který dosud nebyl komplexně zpracován.

Klíčová slova: Československo, dějiny, politika, právní věda, trest, trest smrti, trestní právo, trestní zákon, vězeňství, zločinnost.